

TAIPALSAAREN KUNTA

Konstunrannan täydentävä linnustoselvitys

Raportti

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	1
2	Selvitysalue.....	1
3	Lähtötiedot ja menetelmät	1
3.1	Lähtötiedot	1
3.2	Maastotyöt.....	2
3.3	Uhanalaisuusluokitus.....	2
3.4	Lintudirektiivi	2
3.5	Kansainväliset vastuulajit	2
3.6	Epävarmuudet.....	2
4	Tulokset.....	3
4.1	Pesimälajiston yleiskuvaus.....	3
4.2	Uhanalaiset, silmälläpidettävät, lintudirektiivin liitteen I lajit ja Suomen kansainväliset vastuulajit.....	6
5	Johtopäätökset	9

Pohjakartat © Maanmittauslaitos 2016

Raportin kuvat © FCG / Tiina Mäkelä

23.5.2016

Konstunrannan täydentävä linnustaselvitys

1 Johdanto

Tämä Konstunrannan asemakaava-alueen luontoselvityksiä täydentävä linnustaselvitys on laadittu Taipalsaaren kunnan toimeksiannosta FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:ssä. Selvityksen on laatinut biologi, FM Tiina Mäkelä.

Selvityksessä on kartoitettu Konstunrannan alueella esiintyvä pesimälinnusto. Selvitys perustuu toukokuussa 2016 tehtyyn maastokartoitukseen sekä alueelta aiemmin tehtyihin selvityksiin. Aikaisemmin alueelta on laadittu Saimaanharjun asemakaavan ajantasaistamisen luonto- ja maisemaselvitys (FCG 2011) sekä Konstunrannan asemakaavan ympäristö- ja linnustaselvitys (FCG 2015).

Selvitystä voidaan käyttää hyväksi alueen maankäytön suunnittelussa.

2 Selvitysalue

Suunnittelualue kattaa 103 hehtaarin laajuisen alueen, joka käsittää Konstunrannan alueen Taipalsaaren Saimaanharjun länsiosassa. Selvitysalueen sijainti on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Selvitysalue.

3 Lähtötiedot ja menetelmät

3.1 Lähtötiedot

Lähtötietoina on käytetty mm. seuraavia selvityksiä ja aineistoja:

23.5.2016

- Konstunrannan ympäristö- ja linnustaselvitys 2015 (FCG 2015)
- Saimaanharjun asemakaavan ajantasaistamisen luonto- ja maisemaselvitys (FCG 2011)

3.2 Maastotyöt

Selvitysalueen maastoinventoinnit on laadittu 22.5.2016 klo 4.00–11.00. Sää maastokäynnin aikana oli hyvä: lämpötila +11..+ 17°C, pilvisuus 4/8 ja tuulen voimakkuus 0-2 m/s.

Kartoitus tehtiin kartoituslaskentamenetelmää soveltamalla. Maastokäynnin aikana koko selvitysalue kuljettiin ristiin rastiin hitaasti läpi siten, että mikään kohta kartoitettavasta alueesta ei jäänyt 20–40 metrin päähän kulkureitistä. Noin 10–20 metrin välein pysähdyttiin kuuntelemaan ja kirjaamaan havaitut lajit ylös.

Kartoituslaskenta perustuu lintujen reviiirikäyttäytymiseen eli jokainen reviiiri (laulava koiras, pari, pesä, poikue jne.) kirjataan ylös. Päähuomion kohteena kartoituksessa olivat suojelullisesti arvokkaat lajit (alueellisesti ja valtakunnallisesti uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit, lintudirektiivin liitteen I lajit, kansainväliset vastuulajit, muutoin harvalukuiset lajit sekä petolintulajit), joiden esiintyminen ja mahdollisten reviiirien sijainnit pyrittiin selvittämään.

3.3 Uhanalaisuusluokitus

Tammikuussa 2016 julkaistiin Suomen lintujen uusin uhanalaisuusarvio (Tiainen ym. 2015), johon tässä raportissa esitetyt uhanalaisuusluokat perustuvat. Luokitusta on tarkistettu myös aiemmissa selvityksissä havaittujen lintulajien osalta. Uhanalaisia lajeja ovat äärimmäisen uhanalaiset (CR), erittäin uhanalaiset (EN) ja vaarantuneet (VU) lajit. Silmälläpidettävät (NT) lajit eivät ole uhanalaisia lajeja.

3.4 Lintudirektiivi

Maastoinventointien yhteydessä havainnoitiin Euroopan Unionin lintudirektiivin (79/409/EEC,) liitteen I lajeja. Lintudirektiivin liite I käsittää yhteisön tärkeinä pitämät lajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita (Natura 2000 -verkosto). Lintudirektiivi koskee Euroopan luonnonvaraisia lintuja ja sen yleistavoite on ylläpitää tietyt lintukannat sellaisella tasolla, joka vastaa ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia. Lintudirektiivi edellyttää sekä lintulajien että niiden elinympäristöjen suojelua. Direktiivi kieltää niissä lueteltujen lintujen tahallisen tappamisen, pyydystämisen häiritsemisen erityisesti pesinnän aikana ja kaupallisen käytön

3.5 Kansainväliset vastuulajit

Suomella katsotaan olevan kansainvälinen vastuu tiettyjen pohjoisten alkuperäislajien säilyttämisestä. Vastuu merkitsee lähinnä sitä, että lajin seuranta ja tutkimusta on tehostettava ja että lajin elinympäristö tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa – lajit eivät välttämättä ole uhanalaisia. Lainsäädännössä määriteltyä asemaa vastuulajeilla ei ole.

3.6 Epävarmuudet

Selvitystyön epävarmuustekijät liittyvät luonnon vuotuisen vaihteluun sekä maastoinventointien rajalliseen kestoan. Inventointitulokset ilmentävät aina

23.5.2016

hetkellistä luonnon tilaa, joka voi jossain määrin vaihdella vuosittain. Niinpä alueella voi esiintyä joinain vuosina lintulajeja, joita ei tässä kartoituksessa havaittu.

Kartoituslaskennalle soveltuvana aikavälinä pidetään Etelä-Suomessa noin 25.4.–20.6 (Väisänen 2015). Kartoitus tehtiin optimaalisena kartoitusajankohtana (22.5.2016) ja hyvässä säässä, jolloin lintujen lauluaktiivisuus ja havaittavuus oli hyvä. Kartoitusta ei tehty yöaikaan, joten yöaktiivista lajistoa on voinut jäädä havaitsematta.

Epävarmuustekijänä voidaan pitää sitä, että kartoitus perustuu vuoden 2016 osalta vain yhteen laskentakertaan, kun kartoituslaskennassa laskennat tyypillisesti toistetaan. Selvityksen tavoitteena ei kuitenkaan ollut virallisen kartoituslaskennan tapaan selvittää yleisten lajien reviirien tarkkaa lukumäärää ja sijaintia, vaan tavoitteena oli selvittää alueella esiintyvä lajisto ja mahdollisten suojelullisesti arvokkaiden lajien reviirien sijainnit. Selvitysalue on kooltaan melko pieni, joten maastokartoituksessa pystyttiin inventoimaan alue suurella tarkkuudella. Konstunrannan alueen linnustosta saatiin lisätietoa myös aiempien selvitysten havaintoaineistoista (FCG 2011 ja FCG 2015).

Epävarmuustekijät huomioiden voidaan todeta, että selvityksessä on pystytty kartoittamaan Konstunrannan alueen pesimälinnusto maankäytön suunnittelun kannalta riittävällä tarkkuudella.

4 Tulokset

4.1 Pesimälajiston yleiskuvaus

Selvitysalueella esiintyy melko monipuolinen, pääasiassa lehtomaisten ja tuoreiden kangasmaiden lajistoa edustava linnusto. Toukokuussa 2016 kartoituksessa havaittiin 42 eri lintulajia (Taulukko 1.), joista 36 lajin arvioitiin varmasti tai todennäköisesti pesivän alueella. Kesäkuussa 2015 havaittiin yhteensä 27 lajia, jotka kaikki kulorastasta lukuun ottamatta havaittiin myös vuonna 2016. Muutamien lajien osalta varsinaiset pesäpaikat sijoittuvat todennäköisesti selvitysalueen ulkopuolelle, mutta alue kuuluneen kuitenkin lajien pesimäreviiriin (mm. kalalokki, kalatiira, palokärki ja käki). Kartoituksessa havaitun (äänihavainto) kaulushaikaran reviiri sen sijaan sijoittui melko kauas selvitysalueesta, sillä linnun ääni kantaa jopa useita kilometrejä.

Konstunrannan alueella runsaimpia pesimälajeja ovat tavanomaiset metsien yleislajit kuten peippo, pajulintu, metsäkirvinen, vihervarpunen, sepelkyyhky ja punarinta. Tavanomaisia ovat myös tali- ja sinitiainen, musta-, laulu- ja punakylkirastas, viherpeippo ja västäräkki. Varislinnuista havaittiin harakka ja varis. Alueella pesii myös leppälintu, joka kuuluu Suomen kansainvälisiin vastuulajeihin, mutta on varsin yleinen pesimälintu valoisissa metsissä ja kulttuuriympäristöissä koko maassa. Ylärinteiden kuivemmilla mäntykankailla pesii tyypillisesti harmaasieppo useamman parin voimin. Hieman vaateliaammista metsälajeista alueella esiintyvät puukiipijä (kaksi paria) ja peukaloinen (2-3 paria).

Rehevien lehti- ja sekametsien lajeja edustavat lehto- ja mustapääkerttu sekä alueella erittäin runsaslukuisena esiintyvä sirittäjä. Ranta-alueiden luhdissa pesivät ruokokerttunen sekä pajasirkku. Ranta-alueilla havaittiin myös rantasipipari.

23.5.2016

Vesilinnuista Konstunhiekan pohjoispuolelle sijoittuvalla pienellä ruovikkoalueella havaittiin sinisorsapari sekä telkkäemo kolmen poikasen kanssa (selvitysalueen eteläosassa on telkänpönttö). Samalla alueella oli myös härkälinnun reviiri. Toinen telkkänaaras lepäili Konstunhiekan laiturilla. Laiturilla havaittiin myös kaksi kalatiiraa, joiden pesäpaikat sijoittunevat kuitenkin läheisille luodoille selvitysalueen ulkopuolelle. Rannalla ruokaili myös kalalokkeja, joiden niin ikään arvioitiin pesivän alueen ulkopuolella.

Kuva 2. Konstunrannan suunnittelalueen rannoilla on pieniä ruovikkoluhtia, joissa pesivät mm. ruokokertunen sekä pajusirkku.

Uusimman uhanalaisuusluokituksen mukaisesti alueella havaituista lajeista uhanalaisiksi luokitellaan hömötiainen (VU, vaarantunut), punatulkku (VU, vaarantunut) sekä pajusirkku (VU, vaarantunut). Selvitysalueen eteläosan kosteikolla havaittu punavarpuunen luokitellaan puolestaan silmälläpidettäväksi (NT).

Konstunrannan kesäasukkailta saatiin lähtötietoja mm. kuhankeittäjän (EN, erittäin uhanalainen) ja silkkiuikun (NT, silmälläpidettävä) esiintymisestä alueella. Näitä lajeja ei ole havaittu alueen kartoituksissa vuosina 2011, 2015 ja 2016. Toukokuun 2016 kartoituksen yhteydessä kuhankeittäjää yritettiin houkutella ääneen myös atrappiääntä soittamalla, mutta lajista ei saatu havaintoa. Konstunrannan alueella on edellä mainituille lajeille soveltuvaa biotooppia ja niiden esiintyminen alueella joinain vuosina on mahdollista.

Linnustollisesti selvitysalueen arvokkain osa on eteläosan metsittynyt peltoalue (kosteikko) rantoineen sekä aluetta ympäröivät varttuneen sekametsän ja lehdon

23.5.2016

alueet. Alue on rajattu Konstunrannan alueelta vuonna 2015 laaditussa ympäristö- ja linnustoselvityksessä (FCG 2015). Tällä aluskasvillisuudeltaan rehevällä ja lehtipuuvaltaisella alueella esiintyvien lajien määrä ja paritiheys on suurin.

Kuva 3. Käpytikka kuuluu Konstunrannan pesimälajistoon. Kuva on pesältä toukokuussa 2016.

Taulukko 1. Alueella toukokuun 2016 kartoituksessa havaitut lintulajit ja reviirien arvioitu määrä.

Havaitut lajit		Arvioitu parimäärä
Laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>	1
Kanadanhanhi	<i>Branta canadensis</i>	alueen ulkopuolella
Sinisorsa	<i>Anas platyrhynchos</i>	1
Telkkä	<i>Bucephala clangula</i>	1-2
Härkälintu	<i>Podiceps grisegena</i>	1
Kaulushaikara	<i>Botaurus stellaris</i>	alueen ulkopuolella
Rantasipi	<i>Actitis hypoleucos</i>	1-2
Kalalokki	<i>Larus canus</i>	alueen ulkopuolella
Kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>	alueen ulkopuolella

23.5.2016

Sepelkyyhky	<i>Columba palumbus</i>	1-2
Käki	<i>Cuculus canorus</i>	alueen ulkopuolella
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	alueen ulkopuolella
Käpytikka	<i>Dendrocopos major</i>	1-2
Metsäkirvinen	<i>Anthus trivialis</i>	2
Västäräkki	<i>Motacilla alba</i>	1-2
Peukaloinen	<i>Troglodytes troglodytes</i>	2-3
Rautiainen	<i>Prunella modularis</i>	3-4
Punarinta	<i>Erithacus rubecula</i>	2-3
Leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	1-2
Mustarastas	<i>Turdus merula</i>	2-3
Räkättirastas	<i>Turdus pilaris</i>	5
Laulurastas	<i>Turdus philomelos</i>	2-3
Punakylkirastas	<i>Turdus iliacus</i>	2-3
Ruokokerttunen	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	1-2
Mustapääkerttu	<i>Sylvia atricapilla</i>	1
Lehtokerttu	<i>Sylvia borin</i>	2
Sirittäjä	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	7
Tiltalti	<i>Phylloscopus collybita</i>	1-2
Pajulintu	<i>Phylloscopus trochilus</i>	11
Hippiäinen	<i>Regulus regulus</i>	3
Harmaasieppo	<i>Muscicapa striata</i>	3
Kirjosieppo	<i>Ficedula hypoleuca</i>	2-3
Hömötiainen	<i>Poecile montanus</i>	1
Sinitiainen	<i>Cyanistes caeruleus</i>	4
Talitiainen	<i>Parus major</i>	3
Harakka	<i>Pica pica</i>	1
Varis	<i>Corvus corone cornix</i>	1
Peippo	<i>Fringilla coelebs</i>	17
Vihervarpunen	<i>Carduelis spinus</i>	1-2
Punavarpunen	<i>Carpodacus erythrinus</i>	1
Punatulkku	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	0-1 (mahdollisesti ulkopuolella)
Pajusirkku	<i>Emberiza schoeniclus</i>	3

4.2 Uhanalaiset, silmälläpidettävät, lintudirektiivin liitteen I lajit ja Suomen kansainväliset vastuulajit

Suojelullisesti arvokkaiden lintulajien havainnot on esitetty taulukossa 2 ja kuvassa 4. On huomattava, että kuvaan 4 on merkitty vain lintujen havaintopaikat ja varsinaiset pesimäreviirit ovat havaintopisteitä laajempia alueita.

Alueella havaitut huomionarvoiset lajit:

Hömötiainen (*Poecile montanus*)

Vaarantunut (VU). Voimakas metsätalous on johtanut luonnontilaisen kaltaisten metsien ja erityisesti lahoppuun vähenemiseen, joka lienee pääsyyinä hömötiaisen voimakkaaseen taantumiseen. Yksi laulava hömötiainen havaittiin metsärinteessä

23.5.2016

selvitysalueen itäosassa. Laji voi pesiä alueella esim. pöntössä tai puunkolossa. Pesäpaikkaa ei löydetty.

Punatulkku (*Pyrrhula pyrrhula*)

Vaarantunut (VU). Vanhojen metsien väheneminen lienee pääsyyntä punatulkun taantumiseen. Yksi yksilö havaittiin Konstunniemen alueella aivan rannan tuntumassa. Laji voi pesiä alueella tai se käy alueella ruokailemassa.

Pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*)

Vaarantunut (VU). Pajusirkku on ollut ennen erittäin yleinen ruovikoissa pesivä varpuslintulaji, mutta se on taantunut voimakkaasti viime vuosina. Alueella havaittiin ainakin kolme laulavaa koirasta sekä naaraslintu.

Punavarpunen (*Carpodacus erythrinus*)

Silmälläpidettävä (NT). Punavarpunen viihtyy pensaikkoisilla alueilla ja kulttuuriympäristöissä Etelä-Suomesta Lappiin saakka. Laji on taantunut ja kanta käsittää nykyään 100 000-150 000 paria. Laulava punavarpuskoiras havaittiin selvitysalueen eteläosan pensaikkoalueella.

Laulujoutsen (*Cygnus cygnus*)

Lintudirektiivin liitteen I laji. Laulujoutsenen pesimäkanta on kasvanut hurjaa vauhtia, ja laji on levittäytynyt maan pohjoisosista etelämmäksi. Laji pesii monenlaisilla vesistöillä. Laulujoutsenpari havaittiin selvitysalueen eteläosan ruovikon edustalla. On mahdollista, että laji pesii alueella. Pesäpaikkaa ei kyetty havaitsemaan rannalta käsin.

Kalatiira (*Sterna hirundo*)

Lintudirektiivin liitteen I laji. Suomessa kalatiira on sisämaan järvien sekä meren sisäsaariston asukki. Levinneisyys ulottuu sisämaassa Etelä-Lappiin asti. Kalatiirapariskunta havaittiin lepäilemässä Konstunrannan laiturilla. Yksilöt pesivät todennäköisesti alueen läheisyyteen sijoittuvilla luodoilla.

Kaulushaikara (*Botaurus stellaris*)

Lintudirektiivin liitteen I laji. Kaulushaikara on melko uusi tulokas, ensimmäiset kaulushaikaran pesinnät todettiin Suomessa 1800-luvun loppupuolella. Pesimäympäristön valinnassa kaulushaikara on melko vaateliias; vain suuret, korkeat ruovikot kelpaavat. Viimeisimmän kannanarvioinnin perusteella Suomessa arvioidaan pesivän 1 000–1 500 kaulushaikaraparia. Lajin soidinantelyä kuului selvitysalueelle kaukaa lännestä. Konstunrannan ruovikot ovat pinta-alaltaan melko pieniä lajin pesimäympäristöksi.

Palokärki (*Dryocopus martius*)

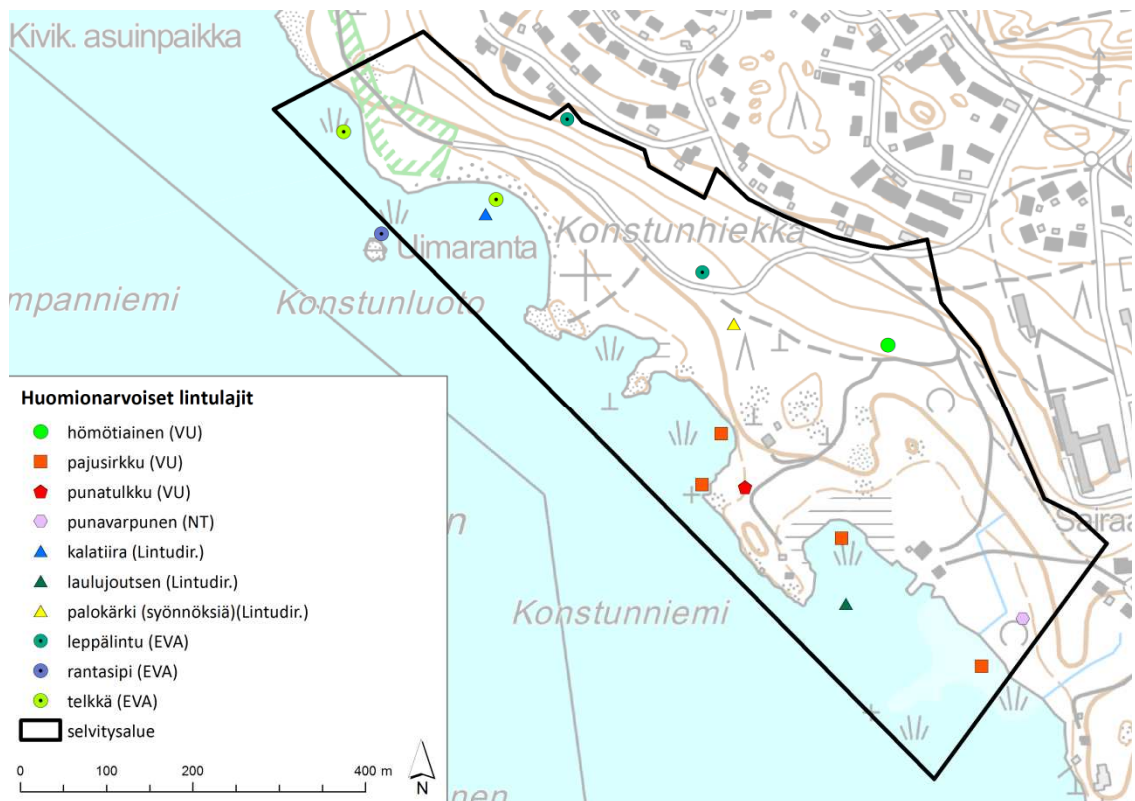
Lintudirektiivin liitteen I laji. Palokärki viihtyy monenlaisissa metsissä suosien männiköitä ja sekametsiä. Laji on Suomessa yleinen pesimälaji ja kanta on runsastunut viime vuosikymmenten aikana. Palokärjen syönnösjälkiä (kuorittuja puita) havaittiin selvitysalueen keskiosissa. Palokärjen koloja ei havaittu eli laji pesii mahdollisesti alueen ulkopuolella. Lajin reviiri on melko laaja.

23.5.2016

Suomen kansainvälisistä vastuulajeista alueella/lähialueella esiintyvät ainakin: laulujoutsen, telkkä, rantasipi, kalatiira ja leppälintu.

Taulukko 2. Kartoituksessa toukokuussa 2016 havaitut suojellisesti arvokkaat lajit

Laji		Parimäärä	Uhanalaisuus	Direktiivilaji	Vastuulaji
Laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>	1		x	x
Telkkä	<i>Bucephala clangula</i>	1-2			x
Kaulushaikara	<i>Botaurus stellaris</i>	ulkopuolella		x	
Rantasipi	<i>Actitis hypoleucos</i>	1-2			x
Kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>	ulkopuolella		x	x
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	ulkopuolella		x	
Leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	ulkopuolella			x
Hömötiainen	<i>Poecile montanus</i>	1	VU		
Punavarpunen	<i>Carpodacus erythrinus</i>	1	NT		
Punatulkku	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	0-1	VU		
Pajusirkku	<i>Emberiza schoeniclus</i>	3	VU		

Kuva 4. Huomionarvoisten lintulajien havaintopaikat toukokuussa 2016.

23.5.2016

5 Johtopäätökset

Konstunrannan alueen linnusto edustaa melko tavanomaista lehtomaisten ja tuoreiden kankaiden sekä lehtojen lajistoa. Etenkin alueen rehevämmässä eteläosassa linnuston pesimätiheys on melko suuri. Rannoilla pesii vähälukuisena ranta- ja vesilinnustoa.

Alueella havaittuja valtakunnallisesti uhanalaisia lajeja olivat hömötiainen, punatulkku sekä pajusirkku. Kaikki em. lajit esiintyvät Suomessa yhä melko runsaslukuisina, vaikka niiden kannat ovatkin valtakunnallisesti taantuneet voimakkaasti. Punatulkku ja hömötiainen vaativat pesimäympäristökseen varttunutta havupuuvältaista metsää. Pajusirkun elinympäristöä ovat puolestaan ruovikot. Tällaisten elinympäristöjen säilyttäminen alueella edesauttaa lajien säilymistä Konstunrannan pesimälinnustossa.

FCG SUUNNITTELU JA TEKNIikka OY

Laatinut:

Tiina Mäkelä
suunnittelija, FM

LÄHTEET

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy 2011: Saimaanharjun asemakaavan ajantasaistamisen luonto- ja maisemaselvitys. Raportti.

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy 2015: Konstunrannan ympäristö- ja linnustaselvitys. Raportti.

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. - kaavoituksessa, YVA -menettelyssä ja Natura -arvioinnissa. - Ympäristöopas 109.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 - The 2015 Red List of Finnish Bird species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s.

Valkama, J., Vepsäläinen, V. & Lehikoinen, A. 2011: Suomen III Lintuatlas. - Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. < atlas3.lintuatlas.fi > (luettu 22.5.2016) ISBN 978-952-10-6918-5.

Väisänen, R.A. 2015: Maalintujen kartoituslaskentaohjeet. [Risto A. Väisänen päivittämä versio ohjeesta "Maalintujen kartoituslaskentaohjeet", joka on sivuilla 58-70 teoksessa Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet, Helsingin yliopiston eläinmuseo, 2. painos 1988.]